

Wrocław, 6 listopad 2023 r.

Prof. dr hab. Czesław Zając

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgra Dominika Skowrońskiego

pt.: „Pomiar autonomii organizacyjnej – weryfikacja modelu”, napisanej
pod kierunkiem naukowym dr. hab. Tomasza Czapli, prof. UŁ

Podstawą formalną sporządzenia recenzji jest pismo z dnia 10.10. 2023 roku skierowane do mnie przez prof. dr hab. Ewę Walińską Przewodniczącą Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości, w którym zostałem poinformowany o powołanie mnie przez w/w Komisję na posiedzeniu 25 września 2023 roku na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr. Dominika Skowrońskiego pt. „Pomiar autonomii organizacyjnej - weryfikacja modelu”. Podstawą prawną recenzji, jest Ustawa z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

I. Ogólna charakterystyka rozprawy

Mgr Dominik Skowroński, autor rozprawy doktorskiej pod wyżej wymienionym tytułem, za przedmiot swoich badań wybrał zjawisko autonomii organizacyjnej, rozpatrywane w wymiarach: przeznaczenia, interakcji i kreacji, w przekroju: objawów autonomii strategii, autonomii kultury, autonomii, procesów oraz autonomii struktury. Wymienione wymiary i objawy, stanowią rdzeń jego autorskiej definicji autonomii organizacyjnej. Wyznaczyły one także podstawę do opracowania przez Niego modelu pomiaru autonomii

organizacyjnej, który został następnie zweryfikowany poprzez wykorzystanie wyników własnych badań empirycznych.

Doktorant zidentyfikował problem badawczy polegający na kwantyfikacji autonomii organizacyjnej, a następnie zaproponował rozwiązanie tego problemu w przekroju teoretycznym oraz praktycznym. Mierzenie autonomii organizacyjnej jest zagadnieniem złożonym pod względem metodycznym, wielowymiarowym i niełatwym do naukowej eksploracji. Jest ono zarazem zagadnieniem ważnym dla teorii i praktyki zarządzania, a jednocześnie jest interesujące poznawczo.

Autor recenzowanej rozprawy już na początku swoich rozważań we Wstępie rozprawy bardzo trafnie zauważa, że „w związku z zaistnieniem cyfryzacji, sztucznej inteligencji oraz konsekwencjami tych zjawisk dla organizacji, ludzie, którzy wykonują swoją pracę zaczęli oczekiwać większej dozy autonomii w ramach pracy w organizacji. Z jednej strony chcą mieć możliwość decydować o tym, gdzie, kiedy i w jaki sposób wykonują swoją pracę, a z drugiej strony oczekują możliwości wpływu na działania podejmowane w organizacji. Autonomia wielokrotnie była obiektem zainteresowania badaczy z dziedzin takich jak psychologia (autonomia jako cecha człowieka), czy zarządzanie (autonomia zespołu lub organizacji w jej otoczeniu). Jednocześnie autonomia jako cecha środowiska pracy, która opisuje organizację, nie została dotychczas zdefiniowana, a także poddana pomiarowi (s. 4).

Stąd wybór problematyki rozprawy i przedmiotu badań, dokonany przez mgra Dominika Skowrońskiego, oceniam jako w pełni trafny.

Praca składa się z 279 stron tekstu i obejmuje: spis treści, wstęp, 5 rozdziałów, zakończenie, wykaz literatury, spisy: rysunków i wzorów oraz 3 załączniki. Opatrzona została aż 240 rysunkami oraz 33 wzorami.

Wykorzystana w pracy bibliografia obejmuje 164 pozycje zwarte (monografie i artykuły z czasopism naukowych), w większości w języku angielskim i w języku polskim oraz 2 źródła internetowe (łącznie 166 pozycji

bibliograficznych). Struktura oraz aktualność publikacji, na które powołuje się Autor rozprawy nie budzą zastrzeżeń, a ich liczba w pełni odpowiada obowiązującym w tym zakresie, niepisany standardom.

II. Ocena warstwy merytorycznej i metodycznej rozprawy

We Wstępie Doktorant sformułował: przesłanki podjęcia na warsztat badawczy zagadnienia stanowiącego przedmiot rozważań w swojej dysertacji, określił teoretyczną i praktyczną lukę badawczą, problem badawczy, cel nadrzędny, trzy cele główne, rozbudowane o osiem celów szczegółowych oraz osiem pytań badawczych. Przedstawił także syntetycznie metodykę własnych badań empirycznych, przeprowadzonych na potrzeby przygotowania rozprawy oraz jej układ strukturalny wskazując, co zawierają poszczególne jej rozdziały. Dokładny opis Jego postępowania badawczego, które zostało podzielone na dwanaście kroków, został zawarty w Rozdziale 5, zatytułowanym *Wyniki badań*, (podrozdział 5.2. *Postępowanie badawcze*, s. 103-107).

Przed sformułowaniem problemu badawczego, mgr Dominik Skowroński - Autor recenzowanej pracy doktorskiej - wyjaśnił istotę teoretycznej luki badawczej, wskazując na „brak definicji autonomii organizacyjnej, rozumianej jako cechy środowiska pracy” oraz istotę praktycznej luki badawczej, którą interpretuje On jako „brak narzędzi do jej pomiaru (autonomii organizacyjnej)” (s. 4).

Problem badawczy został określony przez Niego lakonicznie jako pomiar w/w autonomii.

Celem nadrzędnym rozprawy, jest „opracowanie modelu autonomii organizacyjnej”. Cele główne (dwa o charakterze teoriopoznawczym, a jeden – empirycznym), obejmują:

- „zdefiniowanie pojęcia autonomii organizacyjnej”;
- „zbudowanie narzędzia pomiarowego autonomii organizacyjnej”;

- „zweryfikowanie empiryczne narzędzia pomiaru autonomii organizacyjnej”.

Cele szczegółowe zostały natomiast zostały sformułowane następująco:

- „określenie parametrów organizacji jako środowiska pracy, które może się cechować autonomią”;
- „rozpoznanie specyfiki współczesnego otoczenia organizacji”;
- „rozpoznanie natury zjawiska autonomii organizacyjnej”;
- „zdefiniowanie zakresu pomiaru autonomii organizacyjnej”;
- „zdefiniowanie przekrojów autonomii organizacyjnej”;
- „rozpoznanie empirycznych wartości przekrojów autonomii organizacyjnej badanych organizacji”;
- „wizualizacja funkcjonowania autonomii organizacyjnej w badanych organizacjach”;
- „weryfikacja rzetelności skal pomiarowych”.

Kandydat do stopnia naukowego doktora określił następujące pytania badawcze:

- „Jakie są kluczowe elementy organizacji?”;
- „Jakie są obszary projektowania organizacji?”;
- „Jakie są kluczowe zjawiska kształtujące otoczenie organizacji?”;
- „Jakie są wymiary autonomii organizacyjnej?”;
- „Jakie są objawy autonomii organizacyjnej?”;
- „Jak mierzyć objawy autonomii organizacyjnej?”;
- „Jaki jest zakres występowania przekrojów autonomii organizacyjnej?”;
- „W jaki sposób obliczyć wartość dla poszczególnych przekrojów autonomii organizacyjnej?”.

Doktorant, według mojej oceny, poprawnie sformułował wszystkie najważniejsze elementy warstwy koncepcyjno – metodycznej swojej rozprawy doktorskiej. Powinien on, moim zdaniem, nieco szerzej wyjaśnić (opisać) istotę

luki badawczej, a problem badawczy mógłby przyjąć postać pytania, np. W jaki sposób można mierzyć (kwantyfikować) autonomię organizacyjną?, wtedy byłby on bardziej czytelny (skonkretyzowany). Zwraca także uwagę to, że cele szczegółowe korespondują w pełni z pytaniami głównymi, dopełniając je i uzupełniając, a wszystkie pytania badawcze korespondują wprost z tymi celami. Tym nie mniej uważam, że trzy pierwsze spośród tych pytań są dość oczywiste, a odpowiedzi na nie są powszechnie znane, bez konieczności prowadzenia badań po to, by udzielić tych odpowiedzi.

Recenzowana praca ma charakter teoretyczno-empiryczny oraz metodyczny. Badania empiryczne przeprowadzone przez jej Autora bazowały na podejściu jakościowym oraz w mniejszym stopniu na podejściu ilościowym. Dlatego też zasadna jest, według mnie, obecność w warstwie koncepcyjno-metodycznej rozprawy pytań badawczych. Jakościowy wymiar tych badań nawiązuje do paradygmatów: interpretatywno-symbolicznego oraz neopozytywistycznego, wpisujących się w nurt metaforyczny oraz nurt krytyczny w naukach o zarządzaniu. Natomiast ich wymiar ilościowy odzwierciedla paradygmat funkcjonalno-systemowy.

Podejście badawcze, jakie zastosował Kandydat do stopnia naukowego doktora jest, moim zdaniem, adekwatne do istoty, charakteru oraz zakresu przedmiotu badań.

W mojej ocenie cała warstwa koncepcyjno-metodyczna rozprawy, została zaprojektowana przez jej Autora prawidłowo. Nie budzi ona wątpliwości i pozwoliła Mu w pełni zrealizować cele oraz udzielić odpowiedzi na wszystkie pytania badawcze.

Za wartościowe elementy recenzowanej pracy uznaję zarówno autorską propozycję modelu pomiaru autonomii organizacyjnej, opracowaną przez Kandydata na bazie własnej definicji zjawiska autonomii organizacyjnej, będącej rezultatem studiów nad literaturą przedmiotu i prezentowanej przez pryzmat przekrojów i objawów tej autonomii, jak i wyniki Jego własnych badań

empirycznych, zorientowanych na praktyczną weryfikację (ilustrację) modelu, o którym wyżej mowa. Należy do nich zaliczyć:

- usystematyzowanie oraz autorską konceptualizację pojęć związanych z zagadnieniami: obszarami projektowania organizacji w ujęciu systemowym, postrzeganymi w przekrojach: strategii, kultury, procesów i struktury oraz najważniejszymi wyzwaniami dla otoczenia współczesnych organizacji;
- własną propozycję opisanego zjawiska autonomii organizacyjnej przez pryzmat jej wymiarów takich jak: przeznaczenia, interakcja i kreacja oraz własną definicję kategorii autonomii organizacyjnej;
- wartościowy dla teorii i praktyki zarządzania oraz interesujący poznawczo model autonomii organizacyjnej, zorientowany na objawy autonomii strategii, kultury, procesów, struktury, zintegrowanych w postaci macierzy w/w objawów, wraz z autorską propozycją wykorzystania tego modelu do pomiaru autonomii w odniesieniu do stanowiska pracy oraz do całej organizacji i poszczególnych jej poziomów („diament autonomii organizacyjnej”);
- rzetelne pod względem warsztatowym przedstawienie rezultatów własnych badań empirycznych, związanych z pomiarem autonomii organizacji w badanej grupie obiektów badawczych, solidną prezentację wyników kwantyfikacji autonomii poszczególnych organizacji objętych badaniami własnymi (analiza studiów przypadków A – E)
- poprawną warsztatowo, profesjonalną weryfikację własnego modelu pomiaru autonomii organizacyjnej;
- wysoką wartość użyteczną „diamentu autonomii organizacyjnej” jako narzędzia diagnostycznego, które może być wykorzystywane przez współczesne organizacje do oceny ich przystosowania do złożonego otoczenia.

III. Uwagi szczegółowe odnośnie językowej i redakcyjnej strony pracy

Praca napisana została w sposób komunikatywny. Jest staranna pod względem redakcyjnym. Tekst został opatrzony licznymi i rysunkami i wzorami, co czyni go „przyjaznym” dla czytelnika i ułatwia jego percepcję. W tekście dostrzegłem usterki interpunkcyjne i językowe. Np. brakuje przecinków: na s. 4 w 4 wierszu od góry, po słowie „wykonują”; na s. 10 w 13 wierszu od dołu po słowie „organizm”; na s. 12 w 6 wierszu od góry po słowie „porządkowania”; na s. 16 w 2 wierszu od góry po słowie „wyniki”, na s. 23 w 7 wierszu od góry po słowie „zewnątrznego”; na s. 28 w 16 wierszu od góry po słowie „technologii” oraz w 19 wierszu od góry po słowie „danych”; na s. 33 w 10 wierszu od dołu po słowie „pracy”; na s. 34 w 5 wierszu od góry po słowie „odpoczynek” oraz w 18 wierszu od góry po słowie „zautomatyzować”, na s. 38 w 10 wierszu od góry po słowie „intelektu” oraz w 2 wierszu od dołu po zwrocie („nie tylko człowiek”) na s. 39 w 8 wierszu od góry po słowie „zewnątrzna” oraz w 14 wierszu od góry po słowie „definicji”; na s. 43 w 6 wierszu od góry po słowie „przeznaczeniem”; na s. 47 w 2 wierszu od dołu po słowie „zespołów”.

Na s. 4 w 13 wierszu od dołu jest: „autonomia wielokrotnie była obiektem zainteresowania badaczy...”, a powinno być: „autonomia wielokrotnie była przedmiotem zainteresowania badaczy...”; na s. 21 w 5 wierszu od góry jest: „...spójności organizacji A dążeniem do różnorodności”, a powinno być: „...spójności organizacji a dążeniem do różnorodności”; na s. 55 w pierwszym wierszu od dołu jest: „... także kontroli nad”, a powinno być: „także kontroli nad nim”.

IV. Konkluzja

Nieliczne uwagi krytyczne i polemiczne nie obniżają ogólnej, pozytywnej oceny pracy. Mgr Dominik Skowroński sformułował i samodzielnie rozwiązał problem naukowy, wykazał ogólną wiedzę teoretyczną w obszarze tematycznym rozprawy oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Jego rozprawa może być uznana jako przyczynek badawczy dla teorii i praktyki zarządzania.

W konkluzji stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska pt. „Pomiar autonomii organizacyjnej – weryfikacja modelu” spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, określone w *Ustawie z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki*.

W związku z powyższym wnoszę o jej przyjęcie i stawiam wniosek o dopuszczenie mgra Dominika Skowrońskiego do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Czesław Zając

